CATALANA

REVISTA

Any VI | Barcelona 30 de Setembre de 1923 | Núm. 151

DISCURS PRESIDENCIAL

en los Jochs Florals de Mallorca organisats per l'Associació de la cultura mallorquina, celebrats a Felanitx el dia 2 d'aquest mes

Per obediencia, y contra'l meu desig, he vengut a ocupar aquest lloch que no'm pertany; prou ho saben els qui m'hi han fet venir. Seva es, donchs, la responsabilitat del enuig que us vaig a ocasionar; perdonèume, per lo mateix, l'atreviment de no demanar, com es d'usança, la clemencia que tant necessit. Ells ho han volgut axí; que se'n avenguen. Jo me'n rent les mans.

Senyors: Al agradós y ja llunyà festival de la Gaya ciencia celebrat a la ciutat d'Inca, l'any 1905, vaig parlar llargament *«de l'influencia de la poesia»;* y ara us recordaré: *«que la poesia es la flor més garrida y gentil de la bellesa»*.

No es l'única certament. La bellesa resideix en els objectes naturals: axí en els físichs, com en els intelectuals y en els morals; manifestantse en la construcció exterior dels matexos, en el séu aspecte y experiencia y en sa forma total; es una qualitat objectiva que no neix del nostre modo de veure, puix que té vida propia independent de la nostra voluntat.

Subjectivament considerada, es, segons Schiller, lo que mou simultani y harmoniosament la nostra sensibilitat física y moral y el nostre sentiment. Però, sens acertar a definirla clarament, ni averiguar ab certesa què sía, sabèm qu'existeix; y que's tracta d'un sentiment que's correspon ab l'idea primordial y fonamental de la veritat y la bonesa, diferent, però consemblant y quasi germana d'aquestes.

Hi hà emperò, com sabèu, dues formes ò aspectes de bellesa: la propiament dita, de que acab de parlar, y la sublimi-

tat; qu'es, l'alteració ò rompiment de l'harmonía per no cabre la grandesa del objecte dins les formes harmòniques. Es lo més gran, lo incomparablement gran, lo irreductible a cap mesura: el firmament estrellat; la mar avalotada, y, a voltes, la mar en calma; un torrent impetuós; un lleó en el desert; un heroi... Per axò apreciam sens esforç y ab delit l'objecte bell, (determinat y circunscrit); mentres miram ab cert temor ò ab cert respecte tot lo sublim, (ilimitat y grandiós, y, a vegades, irregular y desordenat). Examinat l'objecte en detall, al punt desapareix l'encant de la sublimitat. (1)

Però, anch que la bellesa tenga, com he dit, existencia objectiva, es necessari saberla percebre y distingir. Es clar que l'objecte bell conservarà ses qualitats, mes aquestes seràn desconegudes del observador que no les sabi apreciar. Lo què hi hà es que'l sentiment natural del bon gust, en tots els ordes y aspectes del art, s'educa, se perfecciona, s'afina, y, en certa manera, s'individualisa; però també se desvía, se torç, s'esguerra, y, més sovint encar, s'empetiteix, se vulgarisa y aburgesa, no sols el gust incult, migrat y raquítich dels *filisteus*, sinó el dels qui deuríen ésser profetes dins Israel.

No vos cansaré ab la demostració de la certesa de cad'una de mes afirmacions; filles, totes elles, de la rahó y del sentiment; sobre tot del sentiment, generador de les conviccions més fermes y fecondes. Ja sé, per endevant, que seràn de mólts despectivament rebutjades; però, per axò mateix, es convenient repetirles sovint, per confirmar els convençuts, y fer, tal volta, nous adeptes del bon gust y de la bellesa.

Miràu, per exemple, lo que passa a cà nostra ab la arquitectura. La gran Illa grega del occident, glauca, com sa mar y son cel y ses montanyes blavoses, clapades de roig y lluhentes com l'aram helènich; cuberta de boschs ombrívols, de grisos olivars y de pinars verdejants; y de camps y comellars y cales y riberes y llargues serres; y de vilatges y caserius escampats per la planura; ab horts y hortals reclosos, òpims de fruyts policroms, suaus, aromàtichs y dolços com el dàtil africà. La nostra Illa d'or, l'enamorada predilecta dels pintors, model acabat d'harmonía, conjunt de parts ordenadas pel Creador en perfecta correspondencia, sols sublim en pochs detalls y encara, quasi sempre, d'una sublimitat serena y repo-

(1) Principis d'estètica, pel Dr. Milá y Fontanals.

sada; aquest tipu perfet de bellesa física, havía necessariament de plasmar a son temps en sa *flora* y en sa *fauna*, influhint constantment sobre l'home y la seva obra. Axí va succehir, per axò veyèm que, en l'arquitectura a que nos referim ara, Mallorca rebutjà des del principi, vull dir després de la conquista, l'art romànich, tan predominant llavores entre'ls conqueridors; y'l repugna perquè li es naturalment discordant y repulsiu, per fexuch, sombriu y tosch, en sa forma primitiva, sens que's conega un sol intent d'harmònica adaptació; quan, al mateix temps, dóna franca entrada, ab els braços oberts, al gòtich del Nort, fentlo emperò, ja de tot d'una, més lleuger, esbelt y abrimat, y més buyt y espayós per l'interior de les grans naus; anch que menys rich d'ornamentació y de detalls, sense arribar may a la decadencia del ogival, com a Italia; d'hont reberem ab amorosa frisansa les noves formes del renaxement clàssich, que's mallorquinisen tot seguit, ab certa gracia y lleugeresa en les construccions, que'ns es propia; fins que, en el sigle XVIII, el barroquisme tot ho invadeix, malmetent el clàssich y'l gòtich sens escrúpuls ni mirament de cap mena.

La florida arquitectònica y escultural va esser esplèndida per tot arrèu. Què s'es feta aquella riquesa artística? Que responguen els propietaris, els paletes, els mestres d'obra y'ls matexos arquitectes. Ells massa ho saben.

No vull dir que tot haja desaparegut; però, lo que queda, ho han trastocat, una y altra vegada, per moda y motius diferents, poques vegades ab acert. Els bells, riquíssims y nombrosos objectes d'art suntuari, qu'ho comportaven, han emigrat furtivament. Y, sobre tot, el mal gust, nou iconoclasta, més potent que'l medi físich a que nos referíem suara, posat al servey incondicional del or venitós, y en malhora maridat ab el *granet* y'l *ciment* simuladors, ha perseguit, desfet y tornat, ab rabia destructora, quasi tot lo antich que la patina del temps havía ennoblit y consagrat, per a construhir sobre tanta ruina, coses que diuen modernes móltes d'elles estranyes, híbrides y desagradables a la vista y al bon sentit.

Quan no topen altra cosa bella per destruhir, arranquen sens pietat els arbres que més deurien conservar; com ho fan per les grandioses selves lulianes de Miramar y Alaró, ara mateix, ab els abrinats altíssims y escayents xiprers del cementeri.

¡Quína tristesa; ni la morada dels morts respecten!

Hem arribat a una urbanisació generalment vulgaríssima, y a intents de monumentalisació, que la proproció, l'ordre y l'harmonía natural del país, lo mateix que la dexa del geni grech, rebutgen.

Per sòrt marrarem el propòsit prosaych y burócrata d'axecar una estatua monumental de Ramon Lull damunt del puig de Randa, hont l'humil ermità hi té, ran de la mata florida, l'ermita mallorquina que li escau; com a Ciutat, reclòs dins Sant Francesch, el sepulcre gòtich, pintoresch y alegòrich que li convé; y, a Miramar, el tribut del Arxiduch d'Austria Lluís Salvador, y, sobre tot, la natura sublim, qu'es son millor ornament, allà hont, com diu el poeta:

Y estava bé aquella ànima damunt aquella altura
d'hont veuen la mar fonda unirse ab lo cel blau.

. . . . . .

Però no sé, si ens allibararèm ara de veure arborar una figura diforme de Jesús sobre qualque cucuya de la pelada serra de Na Burgesa, iluminant elèctricament l'estensa badía, com l'estatua americana de la llibertat, ab son complement de funicular, hostals y demés prosaychs y repulsius mercantilismes.

Mes, tornèm a la bellesa, qu'es l'assumpte propi de la diada; dexant d'ocuparnos, per no esser propi d'aquest lloch, de l'excelsa santedat de la bellesa moral, que sovint ofereix qualitats anàlogues a lo sublim.

L'art, realisació de la bellesa sensible, presenta, com sabèm, formes distintes: arquitectura, escultura, pintura, dança, etc; y com cada una de les belles arts té qualitats peculiars, prerrogatives y ventatges propies, no's pot donar primacía a cap d'elles, *com no sia a la poesía*, segons afirma el sabi Milà y Fontanals; perquè en aquesta, diu, els sòns obren, no sols pel séu efecte sensible, com succeeix en la música, sinó com a signes d'idees.

Y les altres formes literaries, me dirèu? Totes tenen un intent y fi particular y exclusiu; axí les científiques, com les històriques y totes les demés; sols en la creació de l'obra poètica presideix únicament l'idea de la bellesa, resultant un conjunt bellament concebut y realisat.

He de fer avinent que'm referesch sempre a la forma *mètrica*, puix entench que la *prosa poètica* no es poesía pura.

Axò no vol dir que no hi haja prosa ben apreciable y agradosa; però aquella es la forma més exquisida y artística, la més propia y natural, la que neix en l'edat heroyca de tots els pobles. El vers li es, a la poesía, son ropatge propi, l'abillament que millor li escau, fins a identificarse y compenetrarse en son mateix ésser.

Y, entre les diverses formes poètiques, la poesía *lírica*, es, per a mi, la més alta y primitiva, la més delicada y exquisida, la més intensa y sugestiva, la més vertadera y permanent. Espressió ideal y harmònica, cant dolcíssim exhalat de l'ànima, en una paraula, la poesía més poètica.

La poesía, a més de versificada, ha d'esser concebuda, inspirada y cantada en la propia llengua del poeta. Tots els grans inspiradors y profetes de l'humanitat usaven la seua parla; y Dant, el florentí, diu: «Vergonya eterna al qui emplea la manllevada, despreciant la propia »

El qui'n renega, en llur pecat hi troba la penitencia, car l'escrita en verb extern li resultarà sempre inferior a la que produhesca en la seva llengua. Veritat generalment admesa, qu'inspira'l sentiment y que'ls fets demostren; axí ho confirma En Joan Alcover al confessar: que Raquel es més inspirada y bella que l'agradosa Lia; afirmant sens vacilacions: que la musa camperola pollensina ha vençut a la musa capitolina que presideix els horisonts de l'historia humana.

Per altra part, la poesía es el més fort aglutinant per a crear la nacionalitat y preservar la patria de la mort Carlyle ho profetisà a la Russia *muda*, qu'avuy, anàrquica y dolorida, veu impotent com renaix la Filandia dels antichs cantors; se refà la Polonia y s'afirma la Noruega; mentres la gran guerra posa més de relléu la vitalitat d'Italia, de França, de la Germania, d'Angleterra y fins dels Estats Units, fortes nacionalitats que cad'una té la seva poesía; al mateix temps que s'esquartera l'Austria-Hungría, y Turquía segueix son llarch agonejar, y Grecia, incerta y mal definida, no arriba a tenir la desitjada concreció nacional, com no han assolida tampoch la germanívola confederació, els pobles americans de raça llatina que, si tenen poetes, no han arribat a l'alta poesía nacionalista, única plasmadora. Y la nostra Iberia? Continua y seguirà policroma, perque tenen verb propi y vigorosa personalitat poètica: Castella, Portugal, Catalunya y la matexa Galicia de Na Castro y Murguía. Bella diversitat qu'enri-

quint y fortificant de cada dia l'indiscutible unidat d'Espanya, ben unida ab llaç de suau amor, ha de tenir sempre en son cor tot espanyol l'alt ideal de la germanívola confederació peninsular, sens mires guerreres ni imperialistes. També conserva Mallorca la seva personalitat, rebuda de Ramon Lull, y en la darrera centuria proclamada y confirmada per un brillant y nombrós estol d'inspirats cantors, de que n'es patent demostració aquesta y altres consemblants festes dedicades a la Patria, a la Fè y al Amor.

Ramon Lull, català de raça, florí copulat pel polen de les nostres selves, com ho flayra, ple de dolç encant, el lletgidor que tresca amorosit per les florestes del Fèlix y del Blanquerna, reveladores de l'influencia atàvica del terrer generador. Ja no es Ramon el català positiu y de bon seny; sa vida errant y la seua obra magna de somniador y de conqueridor d'ànimes l'enlayra pels confins de lo sublim, per damunt tota la nostra poesía posterior, ab una força y una certa aspror originaria, que'l clima, ab el temps, ha suavisada.

S'es endolcida y, si volèu, graciosament afeminada, la nostra poesía, al renéxer, com el Fènix, de sa propia cendra.

La verge Nuredduna ja va profetisar sa immortalitat, quan, inspirada y serena, saludà a Melesigeni, dihentli:

—Fill de l'aurora, no moriràs!
Jo't salvaré la vida, jo t'obriré'l camí . . .

Veyèu com retrobada la lira del *rapsoda*, un inspirat y valent estol de gentils trobadors el recorren ardits y àgils, sens extraviarse may, portant cad'un la color de sa floresta, com la papallona la del aliment que nodrí sa crisàlida.

Axí Felanitx, de caseriu blanch y pulcre, ab sa venerada y hermosa muntanyola de Sant Salvador, y l'històrich castell de Santueri, y ses petites serres gràcils, y Binifarda abundosa ab camps y vinyes ben conrades, y sa Marina plàcida, ab la mar quasi sempre calma y tersa, havía de produhir el fruyt propi del arbre: poetes correctes, suaus y fins quasi diré senyorívols, com ho són En Mateu y En Ramon Obrador, per no retreuren d'altres.

¡Pobre Mateu! ¡Morí ben jove! Mólt l'hem anyorat els amichs qu'ab ell recorriem, ab plàcida conversa, les tardes del diumenge, els entrunyellats caminoys y viaranys de les

espesses selves lulianes, quasi verges, qu'ell trescava d'ulls cluchs, per tots indrets, segur y àgil.

Notabilíssim lulista y poeta correctíssim, bé mereix l'autor de la Malcasada, que Felanitx no l'oblit.

Y, del distingit jurista Ramon Obrador, què'n dirèm? Sibarita y gustador de la mel de les muses, poeta sens vers ni rima, que jo sabi, en una sola conferencia sobre l'art, que donà fa mólts d'anys, ja va acreditar el séu bon gust, demostrant una ferma y segura competencia en la materia y una forma tan delicada y exquisida, que, al escoltarlo, va exclamar En Quadrado: *Axò es mólt bell,* y En Gabriel Maura, va anyadir: *Sembla un coxinet de rica seda, plé d'agulles de brillants y pedres fines.* Venturosament encara viu! Que Deu el nos conservi mólts d'anys!

No'm toca a mi fer el fervent elogi que mereix aquest simpàtich Ernest Mestre, mestre de nom y de fets, que sortosament us es vingut de Catalunya, ara ja ben nostre pel séu voler, a n'el que tant devèm; però no vull dexar d'abraçarlo coralment en aquest acte, davant vosaltres, en demostració del meu afecte y del agrahiment de tots.

Y, ara vos suplich, abans d'acabar, que rendiguèu el degut homenatge a la Reyna del cel y de la festa; aplaudint, si us plau, els poetes premiats.

En hora bona a tots; y ab Deu siau.

JOAN ROSSELLÓ DE SON FORTEZA

LA TROBADA

Allà en lo cor de les montanyes
les veus del món bé hi són estranyes:
la pau y el silenci s'hi donen un abraç...
Pausadament just ara hi baxa
pel freu verdós en llarga faxa
dins la frescor de l'hora-baxa
un blanch remat d'ovelles belant que belaràs.

L'Abril suau ha duyt la pluja
y ara'l pastor ja no s'enuja
que'ls camps riuen ubèrrims d'herbatge fresch, gentil...
Oh'l pastor qui, senzill sens mida,
just té per dot sa fè esquisida!
Del or la febre may sentida
arrels no ha posades en son coret humil.

Dins el çarró porta recapte,
qu'aquesta nit, en bon dissabte,
la farà al ayre lliure, lluny del casal nadiu,
entre'ls bels llarchs de les ovelles,
devall l'esguart de les estrelles
qui, sabies, tiren maravelles
errants d'un cim al altre pel serralar altiu.

Pastura en bella escampadissa
la guarda ran d'una bardissa:
si ho es plaenta l'herba y l'aygua dels cocons!
Sobre'ls collats ja'l sol declina;
vers una timba qui s'empina
vola un esbart de selvatgina;
pel cel qui's transfigura travessen dos tudons.

L'hora s'impregna d'anyorança
y ab l'aleteig de l'aura mansa
per l'ample espay s'escampen com crisma d'unció
els tochs llunyans d'Ave María:
la vall qui tota se n'ungía
ara ha resat, quan ja emmudía,
semblant un vas insigne de gran devoció.

Mes, oh preludi de bonesa!
Un riu de música incompresa
d'aquell indret desborda, rebent. Ja'l blanch remat,
absort, ni menja ni remuga;
el ca ni lladra ni's belluga,
y un dolç encís par que se'n duga
el cor, qui fort batega, del guardià estranyat.

D'aquella angèlica harmonía
el punt precís ja s'anuncía:
d'en mig d'una espessura se'n veu sortir, suau,
de blanch encens flonja boyrella
com una gràcil columnella
qu'entre una llum tot rara y bella
se'n puja amunt, se'n puja perdentse pe'l cel blau.

Entre'l temó'y la confiança
vers el misteri, humil, s'atança
el rústech pastorell près d'alt pressentiment,
y (oh prodigi!—qui ho diría?)
d'allà un batzer qui mig floría
troba una Imatge de María
dins un esqueix de roca, com l'auba resplendent.

Lliri dels valls, perla sagrada!
Sembla somriure conhortada
l'Imatge qui exhala, entre perfums de Paradís,
recorts de l'aspra edat moruna...
Sa dolça faç tirant a bruna
guarda l'encant d'un raig de lluna
que sos dos ulls begueren un vespre anyoradís.

«Oh Reyna Augusta, mi Senyora!»
—fa tot d'una ell—y humil adora
guaytant per ses pupiles del cor l'emoció,
que's traduheix, ben dolça y viva,
en una llàgrima expressiva
mentres que l'ànima efusiva
en místichs homenatges esplaya'l séu amó'.

«Quín serà l'alt secret qu'entranya
aquí en el cor de la montanya
vostra presencia santa que'l cor me té robat?
jo us veig, Senyora (y no es deliri!)
Creuría'l seny del qui vos miri
qu'heu devallada del empiri.
Ab quin encant s'imposa la vostra magestat!

»Els plechs suaus de vostra vesta
tot encomanen, oh Modesta,
dins una gracia amable candó'y reculliment;
vostron posat no té semblança,
tan divinal raresa alcança;
no més li guarda retirança
el del Minyó qui us tomba sobre'l pit, somrihent.

»Gentil com flor en primavera
en vostres braços, oh Encisera,
florint, còm m'enamora lo tendre Infant diví!
Oh jo tendría a gran ventura,
Mare, besar sa boca pura
que regalima més dolçura
que no una bresca plena de mel de romaní.

»Vos ocultaveu, dins la fosca
dels segles, en l'encletxa tosca;
mes, ara entre clarures de cel vos revelau.
Es qu'anhelau millor estatge
que'l que vos dóna aquest paratge?
Cercàu dels homes l'homenatge?
Vostre servent escolta: Parlàu, Mare, parlàu!

»Ah, si de rou diví remulla
passàs els cims, y ara ahont se vulla
volant, volant, la fama cantàs vostra beutat,
ab quin transport de fè amorosa
la gent vendría pressurosa
a Vós, Fontana copiosa,
per beure saba pura de fonda pietat!»

* * *

Pel batzerar vell qui engarlanda
com un dosser, de banda a banda,
la roca de María, penjà sos nius en goig
una magnífica aucellada.
Sobtadament ara alçurada,
com en auspici, ha pres volada
ja frech no frech la falda del ample penyal roig.

D'amor plorant y de tendresa
en mar s'inunda de dolcesa
l'humil Vident y pensa què fer ò què no fer...
Durà la nova a l'Alquería
dexant la guarda en pastoría?
S'hi emportarà l'Imatge pia
ab el pler del qui troba un rich tresó'l primer?

Pensa, indecís; mes no medita
qu'una aureola ja gravita
damunt son front qu'acala, modest: qu'en temps mólt breu
s'enjoyarà l'Illa Daurada
ab exa gloria tan nostrada
y al nom august de La Trobada
per sempre més l'historia enllaçarà'l nom séu.

* * *

D'allà'ls collats ja'l sol s'apaga...
A lo més íntim de l'ubaga
remor com d'ales d'àngels just ara s'es sentit.
Com broll de cèlica ambrosía
romp altra volta l'harmonía.
Y'l pastorell qui s'extasía...!
De les montanyes fosques devalla ja la nit.

BARTOMEU GUASP GELABERT, Pbre.

DEL MEU BALCÓ ESTANT

Un d'aquests dies que'ls termòmetres s'enfilaven amunt, amunt, com si volguessen arribar a emparaularse ab el sol, son pare, havent dinat, preniem cafè sentats davant del balcó de casa, ab un amich qu'havía arribat aquell dematí mateix ab l'èxode repentí, atropellat, extraordinari, que buyda fa vuyt dies aquella fornal, com diu ell, de Barcelona.

—Aquí sí, que s'està bé!—me deya, tot gronxantse en el balancí.—Aquí, al menys, se repira; qu'allà baix, féstho com vulguis: de dia't rostexes sota aquell cel blau, tot encès, y a la nit, pitjor encara, sota'l cel fosch, com si hi hagués en aquella hora un altre sol, negre, mes cremant y feridor.

—Home, no tant, no tant; qu'ací també a belles hores ens torrèm que no te'n dich rès.

—Prou, prou, ja't crech. Però jo hi trobo diferencia. Potser ho fa que quan un se mor de set ab quatre gotes d'aygua que li mullis els llavis... y té: ¿vols rès més agradable qu'aquest ayret qu'ara mateix nos acarona tan dolçament? Míra: pregúntaho als d'aquell *auto* que passa tan rabent... y a n'aquell altre. ¡Càlla! Si'ls conech. Són els Revullosa y'ls Oristans. També fugen de la *mata*. Tomben pel carrer de Manlléu, se'n deuen anar a Cerdanya...—

Tenía rahó. Començava a tirar la marinada; y era verament un platxeri badar en aquella hora de la tarda des del nostre balcó de la Rambla un dia de festa y d'un temps esplèndit. Podriem dir qu'erem en una llotja escullida pel *cine* alegre, lluminós y bellugadís, que's descargolava sota nostre. A terra, per la *gran-via*, que són les Rambles, un ayre bon minyó atemperava'ls rigors del sol, que tot ho aclaría, tot ho endiumenjava, com si hi fes un aspergis d'argent y or. Els vells plàtans, cimbrejant llurs altes copes, bevien sos raigs en les digitades fulles, que'l transparentaven ab un vert d'ilusió. Al cel, nuvolets blanchs joguinejant per l'ayre ricament blau, figuraven banderetes blanques d'una gran festa major.

Anaven passant autos y més autos, roncant, esbufegant, llençant bafarades de vapor, creuant per davant nostre com llampechs, com un allau de cavalls desbocats, com si s'exilés tot un poble cap a diversos indrets de les montanyes. Uns aniràn cap a Sant Julià, a Viladrau, Arbucies, Sant Hilari; uns altres corren a Ripoll, a Camprodon, a Ribes, a Puigcerdà..., potser més lluny... Y tot són cotxes magnífichs, poderosos, caygudes les capotes y jugant ab el vent els cabells des-

trenats, les plomes, les glasses y les sedes de les beutats que se'n porten casi volant.

Era diumenge: era una festa d'istiu. Cent altres carruatges de la ciutat y rodalía de totes qualitats y colors y formes anaven y venien pels pobles vehins, per les masíes, pels ermitatges, per les fonts d'anomenada; passejant per tot arrèu tal volta amagades tristors, però més aviat els esvalots de l'alegría. Semblava que'ls uns als altres los autos se perseguissin, y'ls uns als altres també els cotxes de cavalls y les jardineres, les ayroses tartanes y'ls carros humils; però tots ab eugues y mules ben agranades y de bon traspàs.

En mig d'això, una cridoria'ns fa girar el cap. Baxaven Rambla avall uns cotxes monstruosos: uns autos com grans vagons de tren, abarrotats de minyons joves, per dins, pels costats y per sobre la coberta. Ací dalt n'hi hà que hi van drets, fent voleyar glorioses banderes y cantant corrandes entusiastes. No sabèm d'hont vénen ni ahont van. Són la joventut dels pobles que passegen als quatre vents els séus xardorosos amors a Catalunya. Y travessen la ciutat entre aclamacions de joya y picaments de mans.

Y aquells que surten d'allí, d'enllà, ¿quí són? Oh, quína tria de jovencels! Sapats, fornits, descoberta la quadrada testa, nusos els braços y les cames, y'l pit creuat per vistoses bandes, que són la llur divisa. Són los herèus del atletisme helènich. Com anava enlayre'l *disch* llençat ab graciosa força, aquexos van avuy a nostres camps d'esbarjo, y vola alta, forta y lleugerra la pilota en la lluyta dels valents jogadors. Un hom pensa veure en ells una mostra y una esperança de la fortitut de la generació que'ns ha de succehir.

Encara'l *cine*'ns va descargolant més *cinta*. El sol ja comença de mirar cap a ponent. Y un ventet ben placèvol convida les families a ayrejarse pels nostres passeigs. Rambla amunt y Rambla avall, arriben colles que porten el goig tranquil pintat a la cara. Pares y mares ab llurs fillets petits y grans, tots polits, endreçats, ab lo vestidet de les festes...

Aplechs de fadrinaya surten de llurs *centres* just al punt qu'uns vols de noyes s'escauen a passar aprop d'ells. Y s'ajunten, y's passegen, bescambiant el tiroteig inestroncable de somrisos y dolces paraules y tota mena de jovenívoles alegríes. Però, quín floret de noyes guapes! Es un encant dels ulls el vèureles, tot fentse bracet acoblades, ab aquexes cares

boniques, ajogaçades, bellugadisses com aucellets, abillades de colors vistosos, variats y atrayents, com ara s'estila, que diriem que passen voleyantes y flayroses toyes dels jardins de la vida.

Tot d'una, sota'l nostre balcó, la gentada s'aclareix, veyèm que s'arrumboya cap a un altre indret... y'ns arriba de per llà l'espignet alegre d'una tenora.

MARTÍ GENÍS Y AGUILAR

JOYELLS EN PLENA SELVA

Al amich cordial, el delicat poeta y fort prosista, N'Anton Busquets y Punset

L'ALSINA JOVE

Com donzella vanitosa
passa'ls jorns davant l'espill
de la font. Tota orgullosa
de sos rulls hi admira'l brill;
allà's clenxa, havent per pinta
tres ò quatre raigs de sol.
Sobre'l pit, com floch de cinta
que jugués ab l'oratjol,
hi lluheix un tany mólt blà,
vert tranquil, puríssim, clà'.
La dolor may l'ha punyida,
es ayrosa, llisa, ardida,
rica flor de pulcritut,
cant melós de joventut.

LA FONT

Pura, axeribida,
lliri nacarí,
ix d'una ferida
qu'en el peu té un pi.

Flor esbelta, gaya,
exquisit plomall
de llum que's desmaya
serralada avall.

Fada joguinosa,
fada capriciosa,

ab destresa estranya
cenyeix la montanya

d'una serpentina
d'or cla'y plata fina.

POSTA

Dins la selva quieta y pia
mor la tarda dolçament,
roure vell que l'assistía
plora y trem de sentiment.
S'omple d'ombres la clotada.
Dels cimals baxa'l remat,
ara en l'ampla serralada
sembla qu'hi hagi nevat.
Cada pas que rima l'hora
es més blà y apar més lent.
Ha fugit el sol. Arbora
un desmay d'or clà'l ponent.
Es el cel una cistella
hont hi hà el goig de riques flors,
neu de llir, sanch de rosella,
prò es la reyna dels colors
una rosa gràcil, flonja,
mig de lila, mig taronja.

PERE VERDAGUER, Pbre.

EDUCACIÓ DELS MINYONS

DE MOSSÈN BALDIRI REXACH

DE LA CIENCIA DE LES LLENGUES

Una de les coses moltíssim convenients que deuen apendre'ls minyons destinats al curs de les lletres es l'inteligencia de les llengues, perque serveix d'introducció per totes les ciencies, donchs per medi d'ella nosaltres alcancèm la conexença de moltíssimes coses que han costat mólt treball als que les han inventades. Per medi d'ella nosaltres tenim comunicació ab les persones y paissos estrangers y som de totes les edats y ciutadans de tots los regnes, y'ns entretenim sempre que volèm ab los homens més sabis y cèlebres que ha tingut l'antiguetat, als quals consultèm com a mestres y com amichs que'ns són sempre, ab la conversa dels quals enriquim nostre esperit de móltes conexences curioses y útils y quedèm instruhits de còm nos havèm d'aprofitar de les virtuts y vicis del gènero humà; y sens tenir la inteligencia de les llengues, nosaltres quedèm privats de les instruccions que'ns donen y dels tresors que'ns oferexen, y axís nosaltres quedèm ignorants en mig de totes les ciencies y pobres en mig de tantes riqueses, perque'ns falta la clau que sola'ns pot obrir la porta y entrada d'aquestes ciencies y tresors.

Ni'm diga algú que'ls bons llibres de les llengues estrangeres ja's troben traduhits en la llengua propia y nativa, perque axò es cosa mólt falsa y singularment respecte de nostra llengua catalana, respecte de la qual podèm dir que són mólt pochs los llibres estrangers que s'hi troben traduhits, y no sols los homens doctes catalans han faltat en fer la traducció de mólts llibres estrangers que són utilíssims, però sí també han faltat en no escriure en català alguns llibres mólt bons que han fet imprimir en llengua castellana ò en llatí,

tan zeloses del bé públich de la patria, que prest que ix a llum un llibre útil los homens doctes de cada nació'l traduhissen en sa llengua patricia, no obstant sería mólt convenient per tots los que professen les lletres que tinguessin la inteligencia de les llengues, perque primerament lo caràcter d'un home docte es veure y conèxer per ell mateix les coses, es a dir, los originals dels autors, lo que may ho podrà fer sens tenir la inteligencia de les llengues. Segonament,

perque altra cosa es veure y regonèxer una cosa per sí mateix ò vèurela per los ulls d'un altre; perque la veritat s'altera en apartarse de son origen, y passant per diferents mans, ve y arriba a nosaltres com a gastada y infeccionada de la mentida. Tercerament, perque cada llengua té un ayre ò un modo propi d'explicar les coses, el qual ja may se pot ben imitar en un altre llenguatge, per lo que les més bones versions són sempre imperfectes y degeneren del original. Quartament, perque per exacte que sia un autor, ò per cuydado que tinga de no dir rès que sia equívoco, li escapa sempre alguna expressió qu'es capaç de mólts sentits. Lo traductor, emperò, no s'adhereix sinó a un sol: ell representa l'original per la part que l'ha vist, y l'explica axí com l'ha entès, y determina lo que l'autor no ha determinat; de manera, que quan un llegeix una versió, veu més prest los pensaments del traductor que'ls del autor. Quintament, perque móltes vegades falten al traductor paraules propies y igualment significatives de lo que l'autor nos ha volgut dir; axí apenes hi hà traductor que conservi enterament lo sentit del original: ell l'extén ò limita y l'explica segons com l'ha concebut ò segons com troba termes per explicarse. Per totes aquestes rahons asseguren mól-tes persones crítiques y juhicioses qu'es mólt dubtós, si es ò no es axí, lo que mólts ensenyen com a cert en nom d'Aristòtil (que fou fill de la ciutat de Stagira de Macedonia) el qual nos dexà escrita sa Filosofía y altres obres en llengua grega. Per la matexa rahó es mólt convenient saber la llengua grega perque la major part de les ciencies nos són vingudes de la Grecia y per l'inteligencia dels Sants Pares y de mólts Concilis celebrats en la Grecia es sumament necessaria l'inteligencia de la llengua grega; y'l mateix se diu per entendre perfectament mólts texts de la Sagrada Escriptura del Nou Testament que foren escrits en grech, com consta d'aquelles paraules de Sant Lluch en lo capítol 22, vers 19: *Hoc est Corpus meum, quod, pro vobis datur,* les quals per entendres perfectament es estat necessari mirar y consultar lo text grech en que les escrigué Sant Lluch. Per la matexa rahó convé que'ls teòlechs escripturaris tinguen la inteligencia de llengua hebrea perque en exa llengua'ns ha parlat l'Esperit Sant en les Sagrades Escriptures del Testament Vell, y en lo Testament Nou los sagrats escriptors són plens d'hebrehismes, es a dir, de modos de parlar, que no's poden ben explicar sens saber la llengua hebrea. Per lo que'ls minyons que desitgin ser doc-

tes y a honra de sa patria y de sos pares, quan sien en les Universitats cèlebres en que'ls Pares de República tenen cuydado de posar càtedres y catedràtichs per ensenyar exes llengues, s'aplicaràn a estudiarles y apèndreles perque mentres que ab elles no vulguen fer el doctoret ne trauràn mólt profit y un gran content del esperit quan tinguen entre mans un llibre llatí ò francès, etc., qu'explica algunes coses en grech ò en hebréu, lo que'ls succehirà mólt sovint, singularment llegint llibres comentaris de la Sagrada Escriptura.

DE LA LLENGUA CATALANA

Jo bé sé que hi hà persones

de mólt judici que volen que totes les llengues sien iguals, perque en les llengues no hi hà més que considerar sinó tres coses: que són la propietat ò significació de les veus, l'harmonía ò consonancia y la copia ò abundancia de termes per explicar les coses concebudes, y en totes exes tres coses volen que totes les llengues sien iguals perque totes les veus de cada llengua expliquen bé la cosa significada, en que consisteix la propietat, v. gr. lo qu'en català s'expressa per lo terme *enganyar*, en llatí s'explica per lo verb *fallo* y en francès per lo terme *tromper*. En quant a la propietat del estil, en cada llengua's varía mólt, perque aquell té millor estil que sab explicar millor les coses, es a dir, sab usar les paraules més naturals y més immediatament representatives dels objectes. En quant a l'harmonía, ò en quant al sò gustós, diuen també que totes són iguals, perque'l gust deleytós de les llengues prové del ús ò del especial geni, temple y complexió dels orguens d'aquell que les ou, axí com l'aspresa prové del no ús d'elles ó de les disposicions d'orguens que té'l qui les ou. En quant a la copia ò abundancia de veus per explicarse, cada llengua té les bastants per explicar lo que comprèn, y encara que la grega, llatina y espanyola són més abundants que altres llengues, però es perque han usurpat móltes veus d'altres llengues. Lo que també es lícit y permès a la llengua catalana (y a qualsevol altra) sempre que per explicar les coses ab claredat y energía necessita usar dels termes ò veus d'altres llengues perque no es rahó esplicar mal ò no esplicar bé les coses per voler observar y usar únicament les veus que'ls antichs han usat. Y es cert que si en català s'escrigués tanta copia de llibres com en llatí y en castellà, vindría a ser nostra llengua tan fèrtil en les veus com en la llatina y la espanyola, perque'ls homens doctes aplicarien a nostra llengua totes aquelles veus que vindrien bé per explicar les coses axí com se fa en la llatina y espanyola.

Però m'apar que la llengua catalana té un gran avenç ò una gran excelencia sobre les demés, perque té una gran aptitut y proporció per apendre y entendre les demés llengues, donchs la experiencia ensenya que'ls catalans fàcilment entenen les nacions estrangeres y que ab facilitat aprenen de parlar son llenguatge; però mólt al contrari succeheix a les nacions estrangeres que vénen a aquesta provincia, les quals ab dificultat entenen nostre llenguatge y ab mólta dificultat l'aprenen de parlar.

DELS LLIBRES NOUS

SINTAXI CATALANA, per ANFÒS PAR

PREFACI

Bernat Metge, es lo príncep dels escriptors catalans. L'estil precís, robust y encara ab sentor llatina de Ramon Lull, cobra, en ses mans d'artista de la renaxença, l'agentçament rítmich, beutat expressiva y riquesa lèxica de qui's complavía ja en la forma. Es per açò, que cap estudi sintàctich en nostra llengua pot esser de més interès que'l de ses dues composicions en prosa, lo «Somni» y la traducció de l'obra llatina del Petrarca «Valter e Griselda». En elles, la varietat constructiva y toms elocutius abasten tal extensió, que quasi tots los fenòmens sintàctichs hi són compresos, y es aquesta una de les rahons qui m'han decidit a adoptar, per a mon treball, lo títol general de «Sintaxi Catalana».

L'altre motiu es relacionat ab la manera d'esser compost. Comprench bé que per als romanistes y llegidors extrangers, los comentaris de teoría gramatical ab que present mes recerques són balders sinó enutjosos. Per a ells lo d'interès seràn les proves aduhides per Metge. Mes aquesta obra es no-rèsmenys endreçada als escriptors catalans, y com sia cosa qu'en nostra terra hom no ha pas escrita encara una sintaxi completa (sería debades cercar en tractats catalans, per exemple la formació dels verbs pronominals, lo règim relatiu, los predicats purs y preposicionals dels règims, l'estudi complet del infinitiu, gerundi y particips, l'exposició cabal de totes les proposicions subordinades, especialment condicionals, ab llurs modus y temps, y per fi l'ordre en la proposició simple y composta) resulta qu'a nostres lletraferits y literats los fóra mólt difícil de copsar les ensenyances derivades de les cites de Metge, sens encayrarles bé dins de les esplicacions tècniques susdites. Y aquesta manca de preparació nostra, me resolgué a generalisar mon estudi, no sols als punts en discussió, ans aytambé a tots los demés incontrovertibles, per mor de situar aquells en llurs llochs propis y mostrar llurs relacions ab los darrers. Y es aquesta la rahó segona d'haver estès fins a una «Sintaxi Catalana», un estudi rigorosament y exclusiva fonamentat en Metge. Deman tan sols als filòlechs romanistes, que passin per alt mos comentaris, allà

ahont los semblin trivialment sabuts, y axís mateix qu'ignorin les qüestions qui no'ls interessin. No crech, després de tot, qu'açò'ls empatxi d'utilisar l'aportació de textos del primer estilista català, al patrimoni experimental de llur escola.

Aquesta sintaxi es estat concebuda y desenrotllada en conformitat fidel ab les obres mestres de la moderna filología romànica, çò es, aquelles de Diez, Meyer-Lübke, Darmesteter, Gastó París, Pau Meyer, K. Nyrop, etc. En línees generals, lo mètode adoptat es lo del segon, çò es distribuir les materies segons los elements de la proposició, aplegant abans aquelles observacions qui convenen sempre als noms, indistintament del mester proposicional qu'omplin, y les relacions determinatives entre mots, per ser nuclis anteriors a la proposició. He acoblat, però, en una sola part tota la teoría del infinitiu.

Com es difícil afitar bé lo camp sintàctich, sobre tot quan abans no hi hà una Morfología a la qual poderse referir, reconech qu'en alguns endrets me sóch entrat per aquesta; axís, per exemple, en l'interessantíssim estudi sobres les formes «qui, que» del pronoms relatius adjectius; aytambé, per als plurals y l'ús del articles, he hagut de classificar prealablement els noms.

En los fenòmens gramaticals contrastables, he presa nota de *tots* los passatges metgenchs qui'ls comprenen, per tal d'esvahir tot dubte y esser absolutament cert sobre la manera de nostre autor. Metge però, ab nostres grans clàssichs, escrivía quasi sens mancaments; vull dir que construhien y ortografiaven reglamentadament y uniforme, en guisa, qu'anaven tenint resolts, primer qu'en altres llengües romàniques, la major part dels problemes morfològichs, sintàctichs y ortogràfichs. Malhauradament llurs textes nos són pervinguts en manuscrits de segona mà, fets per escrivans de menys instrucció literaria y en època en que'l llenguatge ja s'anava embastardint, en manera qu'es a travers de les errades y disbarats d'aquetsts, qu'hom dèu reconstituhir la pura regulació d'aquells. Es per açò, que mes cites de passatges escatidors són tan abundoses.

Mon estudi se concreta a les dues obres en prosa que possehim actualment del escrivà dels reys Joan I y Martí I: lo «Somni», acabat d'escriure en 1381 y sa traducció del Petrarca «Historia de Valter e Griselda». No he posat esment en les set lletres cancilleresques redactades per ell en nom de sos

senyors, per no haver gayre vàlua literaria. Axís mateix he hagut de rebutjar ses obres rimades «Libre de Mals Amonestaments» y «Libre de fortuna e prudencia» escrites en estil provençalesch.

Nos són pervinguts tres manuscrits del «Somni»: sens lo més mínue dubte, lo mellor y lo més antich es lo pertanyent a la Biblioteca del *Atenèu Barceloní;* aquest es estat lo text fonamental per a mon estudi sintàctich, y entengui hom que les cites que donch sempre són directament tretes d'ell, quan no esment lo contrari. Lo designe per la lletra A. Mólt embastardit ja, lo segueix de lluny en vàlua, lo P. de la *Bibliothèque Nationale de Paris,* y finalment, plè de corrupcions, havèm en l'*Universitat de Barcelona* lo ms. més modern, U.

Com que sería inútil per als llegidors referir les cites al ms. A., de difícil ò impossible consulta per a mólts d'ells, havent publicat d'abdues obres, lo mólt erudit y consciencívol investigador En R. Miquel y Planas, una edició moderna en sa «Nova biblioteca catalana», en la qual anota al peu de cada plana totes les variants, y en lo marge la numeració de les ralles, a aytal numeració me referesch. Emperò, faci hom cura que la lliçó general adoptada per dit editor es la del ms. U., en manera que si'l llegidor vol comprovar la meva, ha de reconstituhir lo text del ms. A. segons les variants jussanes. Aquestes quasi sempre són fidels, y si alguna lleu discrepancia he descoberta ab lo ms., ho he fet notar debudament.

En quant a «Valter», lo ms. A. es lo d'En M. Aguiló, ara en l'*Institut d'Estudis Catalans,* y U. lo de la *Universitat de Barcelona.* Per a distingirlos dels del «Somni», los avantpòs una V.

Los nombres, donchs, després de les cites se referexen a la edició d'En R. Miquel y Planas, y los qu'hi hà dins mon text a altres paragrafs del mateix; passats los primers fulls los avantposí lo senyal §.

Ab aquest estudi de Bernat Metge com a base, lo qual cobreix tot lo camp sintàctich que podriem figurar per una horisontal, podrà hom reconstituhir les verticals de cada qüestió concreta, establint monografíes històriques qui abastin tot lo procés de la llengua de des l'època baix llatina fins avuy. Per çò qui atany a les formes relatives «qui, que», a la separació de mots coordinats, etc., es çò que, Deu mitjançant y temps lleguentme, me propòs de fer.

FOLKLORE

LES TRES GERMANES QUE NO ENRAHONAVEN CLAR

(Rondalla)

Una vegada era una mare que tenía tres filles y totes tres enrahoraven mólt malament. Vetaquí que tres joves les havien d'anar a demanar, y com que tenien aquest defecte de no enrahonar gayre bé, sa mare no volía que les sentissin, y'ls va dir: — Mirèu: quan ells vindràn, amaguèuvos que no us vegin.—

A la més gran la va fer posar al replà del cap de l'escala; a la petita, al cap d'avall, y a la mitjana, a mitja escala, y les va dir que no's moguessin d'allà y no's diguessin rès.

Vetaquí que hi comparexen els tres joves y la mare'ls donava la seva conversa.

Aquesta dòna tenía un'olla al foch que bullía y mentres estaven enrahonant l'olla va sobrexir, y ella estava tan afectada enrahonant, que no ho sentía, y la petita que fa (y axò que sa mare els havía encomanat en gran manera que no diguessin rès): —Mare, que l'olla *bix*.—Respont la mitjana:—Treyèu la *xapadora*.—Y contesta la de dalt de tot:—*Callú* ¿que no sabs lo que la mare ha dit?—

Aquells joves van compendre qu'estaven amagades, y no les van voler.

† MONTSERRAT CARDÚS

CORRANDES DE LLOFRIU

Fadrinets del Barnagà
qu'us crièu com a porquets,
anèu ab les porqueteres
per menjar coca y bolets.

Fadrinets del Barnagà
qu'us crièu com a porcons,
anèu ab les porqueteres
per menjar coca y molons.

L'ental-lura-lura-lura
l'ental-lura-lura-là,
qui sab ballar l'ental-lura
pot anar pel món enllà.

M.ª DE LA GRACIA BASSA DE LLORENS

NOTES D'ARXIU

DESAFIAMENTS EN EL SEGLE XV

En aquell segle eren quelcom freqüents la formació de bàndols de families dins d'un poble, ò d'un home poderós contra una vila, arribantse a voltes fins a pertorbar el repòs y la pau ciutadana. ¡Es veu que les rancunies y les enveges sempre han fet pastura en el cor del home!

Igualada no estigué exempta de semblants contratemps, puix la vila va rebre (any 1443), en mólt curt espay de dies, dues lletres anònimes, posant a sos habitants en sèria alarma y angoxa, segons es veu de la següent carta que'ls consellers igualadins adreçaren a la reyna dòna María, esposa del magnànim Alfons V d'Aragó, per tal de que'ls donàs consell de quines mides y precaucions debien adoptar davant de tan insospitat conflicte:

«Senyora molt alta

A vostra gran excellencia e senyoria notifficam com a X del present mes de dehembre per un traginer daquesta vila fou portada una letra dirigida als batles e consellers de la dita vila, la qual, segons relació sua, li fou donada en barchna per un home lo qual no coneix, la qual letra conte en effecte desafiaments tramesos a alguns singulars de la dita vila per les causes e rahons en aquella letra contengudes, per .I. quis diu Johan de Cathalunya, lo qual es ignor e nos sab tal home en totes aquestes parts. De que, senyora molt alta, som de intencio que aço pertany de alguns qui totalment affecten la destruccio de aquesta vila e dels singulars de aquella. E com, senyora molt excellent, nosaltres no haiam altri a qui puscha ni degam haver regres sobre aquests afers sino a vostra gran senyoria, per ço havem deliberat consultar vostra excellencia de les dites coses e de trametren trellat de la dita letra del dits desafiaments. E per semblant de una altra letra de altres desafiaments tramesos abans de la festa de sent Andreu proppassat an Anthoni Artigo, ara conseller en cap daquesta vila, per un altre home no conegut quis diu bernat devesa, los quals trellats de les dites dues letres a vostra senyoria trametem dins la present intercluyes, per tant que vist aquells, vostra excellencia man a nosaltres ço que fer havem hi devem sobre los dits affers, per conservacio e repos de aquesta universitat e dels singulars de aquella.

La sta. divinitat vulle conservar vostra gran senyoria en lo seu sanct servici per molts anys ab tota prosperitat. Scrita en la vostra vila de Agualada a XIII de dehembre any M.CCCCXXXXII.

Senyora molt virtuosa
Los vostres vessalls e subdits qui
genolls flexos en terra besant
vostres mans e peus humilment
se recomanen en vostra gracia
o merce, consellers e prohomens
de la vostra vila Dagualada.»

Nosaltres diriem que sota'l nom de *Joan Catalunya* y *Bernat Devesa* s'hi debía amagar algun cavaller ò senyor feudal de la comarca que tindría ribets de covart quan no gosava donar la cara y ab noblesa exposar els greuges que pogués haver rebut d'Igualada.

A major abundament, els consellers trameteren copia dels anònims al monestir de Sant Cugat del Vallès, tota vegada que ab el rey compartía la jurisdicció de la vila.

Consta el document transcrit al arxiu municipal d'Igualada, *Liber universitatis* del any 1443.

GABRIEL CASTELLÀ Y RAICH

UN CAPÍTOL APROBAT EN LES CORTS DE MONTSÓ

(ANY 1390)

«...com sia cosa rahonable que los moros no haian total paritat en abit ab los cristians per obviar a molts inconvenients qui tot jorn se segueixen, ordonam ab consentiment deles sis persones a aço per la cort de Catalunya lo segon jorn de Deembre prop passat deputades, que tots los moros, axí mascles com fembres, de edat de .x. anys amunt, poblats en Catalunya o encara en Catalunya vivents, passants o estants, exceptats ambaxadors que de fora nostres Regnes venguen e companya de aquells, haien e sien tenguts portar da ci avant, sobre lo braç dret prop lo muscle, en lo abit que aportarà, sobirà e palesament, una bena de drap groch de lane, dample dun polze e de larch de mig palm de cana o alna. E si la vestadura sobirana era groga, haja a esser la bena de drap de lana vermell. E lo moro o mora qui sens lo dit senyal trobat sera exequin ho loficial del loch hon serà trobat ha cascuda vegada açotat de xxx açots e estiga al costell de matí ho a mig jorn o pach C. solidos sens tota merce. *Petrus Sacalm.*»

JOSEPH M. ROCA

(1) Arx. Cor. Arag. R. 1873, fol 137 g.

Llibres

Formant el volum 66 de la Biblioteca de Filología Romana, s'ha publicat a Halle, una «Sintaxi Catalana, segons los escrits en prosa de Bernat Metge (1398) per Anfòs Par».

Se tracta d'un gros llibre de 580 planes de lectura espessa hont l'autor ha abocat los resultats de mólts anys d'estudi, portant valiosos elements per al conexement de la nostra llengua en l'època de son major esplendor, cosa utilíssima pels escriptors moderns que vulguen. sense pedantería, aprofitarse de les velles riqueses oblidades.

No som jutges en aquesta materia, y no podèm fer sinó cridar l'atenció dels estudiosos y dels enamorats de la nostra parla sobre la sortida d'aquesta obra que creyèm utilíssima, tant per lo concienciós de son autor com per la procedencia de la edició. La forma en que està escrita es per nosaltres una garantía de la serietat ab que s'es feta, de que no s'ha anat a buscar justificació de partits presos, sinó a fixar les regles resultants dels repetits exemples que tothom pot comprobar.

L'obra, com hem dit, es extensa y no per llegirse d'una tirada. Nosaltres l'hem fullejada y'ns hem aturat en móltes de ses planes que per una rahó ò altra'ns han cridat més l'atenció, y podèm dir de moment qu'alguna cosa hi hem après. Per axò, tot esperant anarnhi aprenent d'altres, la recomanèm als nostres llegidors, y no podent, per sa índole, extrauren cap fragment, copièm en altre lloch d'aquest número'l Prefaci, que ve a ser el programa del llibre.

Aquesta es la nostra propaganda de l'obra meritíssima de N'Anfòs Par.

JUST CLARÓS

Homenatges

Lo pagar tribut als mèrits dels desapareguts es sempre un acte ennoblidor pel poble que'l realisa, y al qual han d'adherirse'ls homes d'alguna idealitat.

Ara, en pochs dies y en localitats distintes, s'han iniciat dos homenatges que desitgèm veure duts a cap ab el major èxit possible.

L'un es a Bagur, hont se projecta commemorar la figura d'un de sos fills predilectes, En Joseph Pella y Forgas, l'historiador del Empordà, enamorat de la seva terra y de les belleses y gestes de tot Cataluna que tant exalçà y'l conexement de les quals tant difondí.

L'altre es a Olot, hont una colla de d'entusiastes del nostre Maragall han tingut la pensada d'erigirli un senzill monument dins la «Fageda d'En Jordà» hont el poeta s'impressionà tant fortament, segons els versos que tothom coneix en elogi d'aquella boscuria, coneguda també dels olotins y dels estiuejants que van a refrigerarshi.

Esperèm qu'aquests exemples tinguen imitadors y que en tota la nostra Catalunya fructifiqui aquest esperit d'honrar els morts ennoblint la terra.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.